DISCURSUL DE SECURITATE ÎN CONTEXTUL CONFRUNTĂRILOR GEOPOLITICE ŞI Al RĂZBOIULUI DIN UCRAINA

Aurelia PERU
Universitatea de Stat din Moldova
peruaurelia@gmail.com
https://orcid.org/0000-0001-5199-0540

CZU : 327.57:911.3:32:355.4(470:477)

Abstrait: *Dans cet article, nous proposons d'analyser les paramètres du discours de sécurité dans le contexte de la guerre en Ukraine. En ce sens, nous visons à refléter la ligne fonctionnelle, les associations et la synergie entre des concepts tels que : communication stratégique, discours de sécurité, relations publiques internationales. Nous analyserons des récits stratégiques dans le contexte d'affrontements géopolitiques. Comme étude de cas, j'ai sélectionné 3 discours sur la sécurité: Biden, Putin, Zelensky; leur impact et leur résonance internationale.*

Cuvinte cheie: *comunicare strategică, discurs, securitate, naraţiuni strategice, Zelensky, Biden, Putin.*

Introducere

În ultimul deceniu al secolului trecut, odată cu lansarea în dezbatere publică a teoriei securizării, s-a adus în discuţie tot mai mult şi analiza discursului de securitate. Este un mod de a recunoaşte impactul fiecărei situaţii de comunicare asupra perceperii actorilor politici şi a politicilor promovate de ei. În acest context, discursul de securitate poate fi tratat ca o resursă strategică folosită de liderii politici.

Obiectivul discursului de securitate, ca element de comunicare strategică, constă în convingerea publicului-ţintă - acesta poate fi atât public intern, cât şi public extern - de necesitatea acţiunilor întreprinse de către factorii decidenţi într-o conjunctură anume. In demersul investigativ întreprins ne propunem să analizăm conceptul discursului de securitate ca o componentă a comunicării politice şi relaţia pe care o poate stabili direct sau indirect politica discursivă cu securitatea.

În acest articol pornim de la ipoteză conform căreia discursul politic de securitate devine o parte integrantă a comunicării strategice /StratCom/. Discursul de securitate al actorilor politici reprezintă, de regulă, un preambul a unor acţiuni politice tranşante. Discursul strategic, în acest context, este narativul care transmite, neapărat o intenţie, o idee şi argumentează fapte de maximă relevanţă, justificând acţiunile întreprinse şi efectele acestora.

Pentru dezvoltarea ipotezei de cercetare, sunt analizate discursurile preşedintelui SUA, Joe Biden, discursul lui Vladimir Putin despre Starea Naţiunii, ambele rostite la 21 februarie, la un an de la declanşarea războiul din

Ucraina, aşa-ziaza „operaţiune specială”. De asemenea, vom analiza limbajul de securitate din discursul preşedintelui Ucrainei, Volodimir Zelensky, în faţa Parlamentului României, rostin in contextul războiului purtat cu Rusia.

Metodele de cercetare folosite în acest demers sunt: metoda descriptivă, analiza unor concepte şi metoda analizei de conţinut, circumscrisă ştiinţelor comunicării. La baza cercetării am selectat trei discursuri de rezonanţă ale liderilor politici, în contextul crizei de securitate şi a războiului din Ucraina. Acestea sunt: discursul preşedintelui rus Vladimir Putin, discursul preşedintelui SUA Joe Biden, rostite la un an de la declanşarea asa-zisei „operaţiuni militare” şi discursul preşedintelui Ucrainei Volodimir Zelensky în faţa Parlamentului României.

Scopul prezentei lucrări este de a aduce clarificări asupra complexităţii discursului de securitate ca o componentă a procesului de comunicare strategică şi de a deduce rolul acestuia ca instrument informaţional de putere. În acest sens, StratCom fiind şi o necesitatea absolută în contextul dinamicii de Securitate.

Dimensiunile comunicării strategice. O abordare originală a instrumentului comunicare strategică /StratCom, din perspectiva dezvoltării tehnologiilor informaţionale, ne oferă autorii Aday, Sean, Māris Andžāns s.a., care apreciază StratComu –ul cu pe un spaţiu informaţional tridimensional. Şi anume:

- *dimensiunea cognitivă*, cea „în care oamenii gândesc, înţeleg şi decid”;
- *dimensiunea fizică*, creată de „fapte, cunoştinţe şi date”;
- *dimensiunea informaţională,* constând din „indivizi, organizaţii şi infrastructură.[1, p.9-12] ”

Aceasta este echivalentul obligaţiei şi responsabilităţii principale ale StratCom, de a şti, a înţelege şi a evalua acest spaţiu multidimensional.

Pentru Cristopher Paul conceptul de comunicare strategică include toate „acţiunile coordonate, mesajele, imaginile şi alte forme de semnalare sau implicare menite să informeze, influenţeze sau să convingă anumite segmente de public pentru a susţine obiectivele naţionale[2]. ”

Bogdan Ţuţuianu defineşte comunicarea strategică ca pe un instrument adecvat pentru combaterea dezinformării şi a influenţei acesteia în mediul informaţional; „un instrument potrivit pentru promovarea intereselor proprii, construirea unui nivel de percepţie şi înţelegere a politicilor şi a acţiunilor proprii în rândul cetăţenilor, diseminarea mesajelor pozitive, mobilizatoare, cu privire la propriile capabilităţi, pentru prezentarea şi dovedirea nivelului de înţelegere a situaţiei, a determinării de a acţiona şi reacţiona pentru legitimitatea şi credibilitatea demersurilor”[3,p.61].

Comunicarea strategică este construită prin coerenţa şi consecvenţa naraţiunilor strategice, a *discursului de securitate*.

” Naraţiunile strategice sunt instrumente prin care se impun sensuri realităţii pentru a produce anumite tipuri de comportamente. Iar în condiţiile în

care rolul puterii este tocmai acela de a genera conduite, rezultă că narațiunile strategice sunt instrumente de putere"[4, p.419–435].

Narațiunile strategice sunt de trei feluri: *narațiunile strategice sistemice ; narațiunile strategice identitare ; narațiuni strategice despre o politică publică.*

Narațiunile strategice sistemice sau constitutive, cele care comunică publicului modul cum este structurată politica mondială, care sunt principalii actori şi cum stau lucrurile în sistemul internațional. Războiul Rece, Războiul împotriva terorismului, ascensiunea Chinei sau neoimperialismul Rusiei sunt astfel de narațiuni strategice cu rol sistemic.

Narațiunile strategice identitare, legate de valorile centrale ale unui actor şi de amenințările la adresa acestora. De exemplu, identitatea sacră a ,,Occidentului" include valori precum economie de piață, stat de drept, democrație şi drepturi ale omului.

Narațiuni strategice despre o politică publică, care accentuează importanța normativă a acesteia, ca de exemplu protejarea mediului înconjurător în folosul generațiilor viitoare.

Orice narațiune strategică este formată din două ingrediente majore: putere şi comunicare, consideră Krebs [5]. Joncțiunea dintre putere şi comunicare construieşte aşa-zise cadre mentale. Ceea ce înseamnă că narațiunile strategice generează percepții, emoții, conduite, adică realitate socială.

Sensul atribuit evenimentelor derivă mai ales din modul în care acestea sunt narate sau interpretate. În 1993, fosta elită sovietică, foştii ofițeri KGB elaborau o narațiune strategică de tip religios, gândită drept contrapondere la narațiunea occidentală a drepturilor omului. Un număr din Izvestia, din 2007, publica un articol intitulat ,,*Declinul Europei*". Declinul era generat mai ales de practicile sexuale, cu accent pe homosexualitate. Cu alte cuvinte, Europa se confruntă cu un deficit spiritual, pe care Federația Rusă îl putea reface printr-o revoluție conservatoare. De cealaltă parte avea să fie „*Russkii Mir*".

Ce condiții trebuie să îndeplinească o narațiune strategică pentru a avea succes ? În opinia cercetătorului Graaf [6], prima condiție a eficienței unei narațiuni strategice ține de indicarea cu precizie a *scopului misiuni.* În al doilea rând, narațiunea ar trebui să accentueze *succesul misiunii.* Dar cea mai importantă condiție a succesului unei narațiuni strategice este absența uneia sau mai multor *contranarațiuni strategice,* care să propună o altă interpretare a unui eveniment de securitate. Cel mai eficient antidot pentru blocarea apariției contranarațiunilor strategice este consensul elitelor, situație mai degrabă rară astăzi în politica mondială [7].

Limbaj şi valori identitare în discursul de securitate

Limbajul creează puterea, exprimă puterea, fiind implicat oriunde există o luptă pentru putere. Puterea nu derivă din limbaj, dar limbajul poate fi folosit pentru a provoca, a submina sau a schimba distribuția puterii pe termen lung sau scurt.

O axa de narativ de securitate şi strategia mediatică a Kremlinului se concentrează de cele mai dese ori pe subiecte de istorie: atât îndepărtate, cât şi mai recente. Afirmaţia noastră poate fi confirmată şi după o analiză a discursurilor de securitate, ţinute de preşedintele Federaţiei Ruse, Vladimir Putin, atât în seara zilei de 21 februarie 2022, cât şi ulterior în discursurile din 24 februarie 2022 şi 21 februarie 2023.

Discursul din 21 februarie 2023 a fost o continuare a mesajului din seara zilei 21 februarie 2022, când a semnat recunoaşterea aşa-numitelor Republici Populare Lugansk şi Donețk, dar şi a discursului din 24 februarie, care a durat aproximativ 28 de minute, difuzat la ora locală 5.30, prin care Putin a autorizat intervenţia armată în Ucraina spunând că „toate analizele arată că confruntarea Rusiei cu aceste forţe este de neevitat".

A fost un discurs care a abundat în referinţe istorice şi judecăţi de valoare. În ziua de 21 februarie 2023, această linie de comunicare de securitate este perpetuată:

Una dintre cele mai importante idei ale comunicării Kremlinului o constituie -artificialitatea construcţiei statale a Ucrainei. Putin afirmă că „*Stalin a încorporat în URSS şi a transferat către Ucraina câteva teritorii care aparţinusera înainte Poloniei, României şi Ungariei. În acest proces, i-a dat Poloniei drept compensaţie o parte din ceea ce fusese în mod tradiţional teritoriu german, iar în 1954 Hruşciov a luat dintr-un motiv oarecare Crimeea de la Rusia şi a dat-o Ucrainei."*

Prin urmare, încep să se construiască două narațiuni diferite despre statalitate - una care victimizează şi deplânge destrămarea imperiului rus şi a doua care accentuează artificialitatea statului ucrainean. Această a doua narațiune poate fi urmărită ca un fir roşu pe întreaga întindere a comunicării.

În mesajele liderului de la Kremlin vor fi incluse trei calificative specifice narațiunii de identificare : *denazificare, demilitarizare* şi *genocid.*

Istoricul Cosmin Popa consideră că Putin a întrebuinţat toate şabloanele, toate arhetipurile propagandei sovietice. Analistul în relaţii internaţionale Radu Magdin identifică în discursul lui Putin narativele pe care Kremlinul, Ministerul de Externe rus, Russia Today sau Sputnik le-au folosit în ultima perioadă. invocând mitul neonazist. S-a mizat pe fatul că „nazismul" şi „denazificarea" sunt termeni puternici şi unificator în mentalul colectiv rus şi cel din zonele dominate până în anii '90 de URSS, inclusiv în Ucraina. [8]

Retorica lui Vladimir Putin nu este doar pentru publicul intern al Federaţiei Ruse, ci şi al Ucrainei, trebuie venit totuşi cu o completare - discursul este pentru toate ţările fost-comuniste sau foste sovietice sau chiar şi din alte părți ale lumii, care se confruntă cu probleme similar.

De asemenea, discursurile lui Putin, inclusiv cel din 21 februarie 2023, sunt anti-Occidentale, anti-NATO: „Ţările NATO conducătoare, pentru a-şi atinge propriile obiective, susţin în toate naţionaliştii extremi şi neonaziştii din Ucraina,

care, la rândul lor, nu vor ierta niciodată pe cei din Crimeea şi Sevastopol pentru libera lor alegere – reunirea cu Rusia".[9]

Strategia de comunicare de securitate abordată de preşedintele Zelensky

Vom remarca identificarea unei tactice de comunicare strategică pentru a sesiza opinia publică internaţională vizavi de războiul din Ucraina. Volodimir Zelensky a susţinut – în format fizic şi online – discursuri în faţa forurilor parlamentelor europene: Parlamentul UE – 1 martie 2022, Parlamentul Italiei 22 martie 2022, Parlamentul de la Bucureşti -4 aprilie 2022, Parlamentul britanic- 8 februarie 2023, Parlamentul lituanian, Parlamentul Estoniei -13 aprilie 2022, Parlamentul Letoniei, -26 martie 2022, a susţinut o pledoarie pasionată şi emoţionantă în faţa Congresului SUA- 22 decembrie 2022 .

In stilul discursivităţii preşedinţilor americani, in discursul susţinut in faţa Parlamentului UE, Zelensky a recurs la utilizarea valorilor fundamentale ale democraţiilor occidentale consolidate: liberate, drepturile fundamentale ale omului. Dar, constatăm şi omniprezenţa tehnicilor persuasive axate de afecţiune /*patos*:

„Pentru unii oameni, nu e o zi bună; pentru alţii, este ultima. Vorbesc astăzi despre cetăţenii mei, cetăţenii Ucrainei, care se apără şi care plătesc preţul suprem. Ei apără libertatea. ..Consider că astăzi ne dăm viaţa pentru valori, pentru drepturi, pentru libertate, pentru dorinţa de a fi egali pe cât sunteţi voi". „ Nu numai Ucraina este sub asediu, democraţia şi dreptul internaţional sunt atacate."[10]

La Bucureşti, vorbind în faţa celor două camere ale Parlamentului, Zelenski foloseşte o altă tehnică de persuasiune politică, comparând regimul Ceauşescu cu regimul instaurat de liderul de la Kremlin : *„În 1989, Nicolae Ceauşescu şi-a încheiat în sfârşit viaţa. Poporul român s-a revoltat şi s-a apărat, s-a salvat. Este imposibil să-i convingi pe cei care promovează războiul în Rusia acum, care dau ordine criminale, care elaborează planuri pentru genocidul poporului ucrainean. Aceşti oameni sunt inadecvaţi. Au pierdut orice legătură cu realitatea."*

În încheiere, recurge din nou la valori simbolice :„ Pe câmpul de luptă se decide cine va fi învingător în acest război - libertatea sau tirania. Destinul nostru este să fim apărători ai libertăţii în regiunea noastră."[11]

Limbajul de securitate

Discursul public pe probleme de securitate a crescut în frecvență, atât la nivelul oamenilor politici, cât şi a mass-media, care acordă o mare atenție acestor probleme, datorită impactului pe care îl au asupra audienței.

Dacă ar fi să evocăm şi terminologie de retorică, atunci, narativele de război şi securitate ale preşedintelui Zelensky au inclus şi elemente de *pathos*. Proba prin pathos, după Aristotel, care a fost printre primii care a făcut distincţie intre retorică şi discurs, mobilizează sentimentele şi pasiunile auditorului, care oratorul şi-a propus să le activeze în timpul discursului său: exaltare, admirație, milă, revoltă, indignare etc.[12, p.49-53]

Concludente în acest sens sunt discursurile ţinute în faţa deputaţilor din Parlamentul MB şi Parlamentul UE: „În Marea Britanie, Regele este pilot al

forţelor aeriene. În Ucraina de astăzi, fiecare pilot al forţelor aeriene este un rege. Daţi-ne aripi", îndemnând Regatul Unit să trimită avioane de luptă în Ucraina.[13]

„Nu pot să spun bună dimineaţa, sau bună după-amiaza sau bună seara. Pentru unii ucraineni această zi este ultima", astfel şi-a început preşedintele Ucrainei, Volodimir Zelenski, discursul video transmis în Parlamentul European [14].

Ca limbaj specific narativelor de război /securitate remarcăm conţinutul unei petiţiii online , apărute in martie 2023, în care autorul a propus redenumirea Rusiei, în documentaţia oficială a Ucrainei, în Moscovia. De asemenea, iniţiativa cere schimbarea termenilor "rus" în "moscovit" şi a "Federației Ruse" în "Federația Moscovia". Petiției, care a strâns deja peste 25.000 de semnături, aminteşte că "numele istoric al Rusiei este de Moscovia", iar "Rusia există de fapt numai de 301 ani" - de la 22 octombrie 1721, când țarul moscovit Petru I a proclamat Împărăția Moscovei drept "Imperiu Rus". (Autorităţile de la Kiev au anunţat că vor examina această iniţiativă.)

Vladimir Putin: discursul în faţa Parlamentului rus. Acesta a fost , în primul rând, un discurs anti-Occidental. Putin, într-o declaraţie de două ore, a acuzat Occidentul că vrea să distrugă Rusia: *„Vor folosi naziști, teroriști, chiar și pe Diavol însuși împotriva Rusiei"*. În centrul discursului a fost, însă, „operaţiunea militară specială din Ucraina", pe care a declanşat-o la 24 februarie 2022.

Discursul lui Putin a fost predestinat, în special, publicului intern, pentru a argumenta războiul din Ucraina, dar a inclus şi mesaje distincte Occidentului. Putin declară că „războiul economic" deschis de Occident prin sancţiunile economice împotriva Rusiei a eşuat şi s-a întors împotriva guvernelor europene.

Preşedintele rus continuă discursul prin a vorbi despre decăderea morală a Occidentului, o temă des folosită în discursurile sale din ultimii ani *: „În Occident, abuzul asupra copiilor și pedofilia sunt norma, preoții aprobă căsătoriile LGBT. Trebuie să ne protejăm copiii de degradare și degenerare",* El spune că Occidentul recunoaşte căsătoriile de acelaşi sex. *„Este în regulă. Sunt adulți. Au dreptul să-și trăiască viața. Suntem întotdeauna foarte toleranți cu acest lucru în Rusia". Cu toate acestea,* spune el*, în scripturi căsătoria este între un bărbat și o femeie.*

El a acuzat Occidentul *că „joacă un joc murdar" cu „cărți măsluite" cu oamenii și cu Ucraina.* El a invocat războaiele din Iugoslavia, Irak şi Siria pentru a acuzat SUA de *„secole de colonialism și dictatură"* şi că *„întreaga planetă este presărată" cu baze americane.*

Şi Putin recurge la tehnica persuasivă specifică discursurilor politice*: „Suntem un mare popor unit. Avem încredere în puterea noastră. Adevărul este de partea noastră."*[15]

Joe Biden : discurs rostit în Varşovia

Joe Biden, a ţinut un discurs în Polonia, la câteva ore după ce Vladimir Putin a ţinut discursul tradiţional Despre starea naţiunii în faţa şefilor de stat şi de guvern şi a oamenilor adunaţi în Varşovia. Abordat prin prisma discursului de

securitate, Biden a folosit un limbaj caracterisitc narativului de identitate, axat pe un anumit set de valori.

Două cuvinte cheie cu dimensiune simbolistică caracterizeaza discursul rostit in Varşovia: libertatea şi democraţia. Acestea fiind valorile fundamentale pentru SUA şi concepte pe care se fundamentează discursurile preşedinţilor americani rostite cu diferite ocazii, în special in discursurile de inaugurare. „ Democraţiile sunt mai puternice, autocraţiile sunt mai slabe. Vom sta alături de Ucraina astăzi, mâine şi pentru totdeauna. Aceasta este miza aici – libertatea", a declarat Biden. „Ucraina nu va fi niciodată o victorie pentru Rusia. Nu există aspiraţie mai mare decât libertatea." „Tot ce facem acum trebuie făcut pentru ca viitorul, copiii şi nepoţii să cunoască acest cuvânt – libertate". Adresându-se presedintei Republicii Moldova, în cadrul aceluiaşi eveniment discursiv, Biden a menţionat : „Ne dorim ca şi oamenii din Moldova să trăiască în libertate ".

Încadrându-se în paradigma discursului de securitate, Biden a dorit să transmită, în special, *duşmanului*, care nu este prezent, dar care urmăreşte contentul, adică liderului rus, un semnal despre unitatea statelor membre NATO şi decizia fermă a Occidentului de a susţine Ucraina:

„Să nu existe nicio îndoială: angajamentul Statelor Unite faţă de alianţa noastră şi faţă de articolul 5 este solid ca piatra. Şi fiecare membru al NATO ştie acest lucru şi Rusia ştie şi ea: un atac împotriva unuia este un atac împotriva tuturor. Este un jurământ sacru" Ucraina nu va fi niciodată o victorie pentru Rusia, niciodată [16].

În opinia noastră in discursul conflictual trebuie să fie clar conturată imaginea duşmanului. Această paradigmă ne determină să conchidem faptul că elaborarea discursului de acest gen necesită o metodologie clară şi o abordare sistemică, coordonate de către echipa de specialişti PR Consulting. La fel cum in PR „negative", aplicat in campaniile electorale se construieşte imaginea răului, a duşmanului periculos, la fel se procedează şi discursurile de securitate de conflict.

Potrivit analistului Debra Myskin [17,p.159], construcția imaginii inamicului se realizează în şase paşi:

1. Anticiparea negativă. Tot ceea ce întreprinde inamicul este spre răul nostru.

2. A da vina pe inamic. El e vinovat de condițiile actuale negative.

3. Identificarea cu răul. Inamicul personifică opusul a ceea ce suntem şi pentru ceea ce luptăm; inamicul doreşte să ne distrugă valorile cele mai înalte şi de aceea trebuie nimicit.

4. Gândirea de sumă nulă. Ceea ce este bun pentru inamic este rău pentru noi şi invers.

5. Stereotiparea şi de-individualizarea. Oricine aparține grupului inamic este, *ipso facto*, inamicul nostru.

6. Refuzul de a arăta empatie. Aprecierea pentru oricine din grupul inamic este reprimată din cauza amenințării percepute şi a sentimentelor de

opoziție. Nu există nimic în comun şi nici o modalitate de a schimba această percepție.

Concluzie. Discursurile de securitate ale celor doi preşedinţi sunt tranşante şi confirmă poziţiile anterioare ale părţilor, fără a lăsa loc de negocieri sau de conciliere. Din acest considerent le putem cataloga ca model de discurs politic conflictual.

Făcând parte din categoria discursurilor politice de rezonanţă internaţională, miza actorilor politice a fost de a informa şi influenţa opinia publică – fiecare în sensul dorit prin prisma politicii externe promovate. În felul acesta, ambele discursuri, dar şi discursul lui Volodimir Zelensky, au fost targetate atât spre publicul intern, cît şi pe cel extern. Totuşi, considerăm că discursul lui Vladimir Putin a mizat mai mult pe percepţia publicului intern şi aceasta o confirmă prin accentuarea ethosului Rusiei: „Rusia poate să piardă doar pe câmpul de luptă" şi "Razboiul economic împotriva Rusiei a avut efect de bumerang".

Ambele discursuri au avut ca scop şi crearea imaginii *duşmanului*, tehnică care, de asemenea, este inerentă construcţiei discursurilor de securitate. Este foarte important ca locutorul să contextualizeze perfect ameninţarea duşmanului în mentalul colectiv, ținând cont de particularitățile social-politice şi istorice, pentru ca publicul –ţintă să înțelege pericolul şi să accepte tipul de reacție sugerat de respectivul actor politic.

Aşadar, discursul de securitate este o formă a discursului politic care, în lumea conflictuală de astăzi, are o relevanță deosebită. Mass-media clasice şi new media manifestă un interes viu faţă de discursurile de securitate ale liderilor globali, care au un impact mare asupra opiniei publice. Puterea discursului a devenit un important instrument al analizei de securitate în lumea contemporană.

Bibliografie:

1. Aday, Sean, Māris Andžāns, Una Bērziņa-Čerenkova . Hybrid Threats: a Strategic Communication Perspective, 2019. https://stratcomcoe.org/pdfjs/?file=/cuploads/pfiles/2nd_book_short_digi_pdf.pdf?zoom=page-fit.
2. Cristopher Paul. Strategic Communication. Origins, Concepts and Current Debates. Santa Barbara, California: Praeger, 2011, 231p.
3. Ţuţuianu, Bogdan, Oportunitatea şi necesitatea comunicării strategice în contextul extinderii şi diversificării fenomenului hibrid. În: Concepte de apărare şi securitate. Doi: 10.53477/1842-810X- impact strategic , nr. 4/2021.
4. Dumitrescu Lucian. Naraţiuni şi contranaraţiuni strategice spre o sociologie a securităţii. „Revista română de sociologie", serie nouă, XXIX, nr. 1–2, Bucureşti, 2018.
5. Krebs, Ronald R. Narrative and the Making of US National Security, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

6. De Graaf, Beatrice, George Dimitriu, Jens Ringsmose. Strategic Narratives, Public Opinion, and War, New York: Routledge, 2015.
7. Dumitrescu Lucian. Naraţiuni şi contranaraţiuni strategice spre o sociologie a securităţii. „Revista română de sociologie", serie nouă, anul XXIX, nr. 1–2, Bucureşti, 2018.
8. Semnificaţia mesajului lui Vladimir Putin https://romania.europalibera.org/a/semnificatia-mesajului-lui-putin/31720804.html, vizitat 23.02.2023
9. Despa Oana, Discursul lui Putin | Istoric: „Este obsedat că are o misiune istorică. Are raţionamentul lui Hitler", https://romania.europalibera.org/a/semnificatia-mesajului-lui-putin/31720804.html, accesat 6.01.2023
10. *Volodimir Zelenski, discurs manifest in Parlamentul UE*, https://www.b1tv.ro/externe/volodimir-zelenski-discurs-manifest-in-parlamentul-european-fara-voi-ucraina-va-fi-singura-dovediti-ca-sunteti-alaturi-de-noi-si-ca-sunteti-intr-adevar-europeni-iar-viata-va-invinge-moartea-vide 125723.html?utm_source=facebook_B1&utm_medium=referral&utm_campaign=post&fbclid=IwAR3D_CVrOuMlYuoi1aqpX1yRUTCn0kSpRasRRiduoGEz-zoZjfT3N95bM9Q, vizitat 12.03.23
11. Discursul preşedintelui Ucrainei în Parlamentul de la Bucureşti, https://romania.europalibera.org/a/discursul-pre%C8%99edintelui-ucrainei-volodimir-zelenski-%C3%AEn-parlamentul-rom%C3%A2niei-/31785769.html, viziat 20.03.23
12. Philippe Breton. Manipularea cuvântului. Iaşi: Institutul European , 2006.
13. Zelensky, discurs în parlamentul MB, https://romania.europalibera.org/a/zelenski-vizita-marea-britanie-discurs-parlament-britanic/32262065.html, vizitat 27.03.2023.
14. Discursul lui Zelensky, primit cu lacrimi în ochi la Parlamentul European. https://www.google.com/search?q=discursul+lui+zelenski+video&oq=discursul+video&aqs=chrome.1.69i57j0i22i30l2.1845j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:bc8e56cd,vid:xrHsDIsH8to, vizitat 27.03.2023.
15. Vladimir Putin, discurs la un an de când a invadat Ucraina, în faţa Parlamentului rus, https://qwer.ro/in-direct-vladimir-putin-discurs-la-un-an-de-cand-a-invadat-ucraina-in-fata-parlamentului-rus-ei-au-pornit-razboiul-noi-am-folosit-forta-pentru-a-l-opri, vizitat 22.02.2023
16. Discurs Biden https://www.hotnews.ro/stiri-international-26098103-live-joe-biden-discurs-varsovia-cateva-ore-discursul-lui-vladimir-putin.htm, vizitat 19 .03.2023
17. Debra Merskin, The Construction of Arabs as Enemies: Post-September 11 Discourse of George W. Bush, MASS COMMUNICATION & SOCIETY, no. 7(2), 2004.